

ЗАГРОЗИ ТА ОСНОВНІ ШЛЯХИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

У зв'язку з військовою агресією, якої зазнала і продовжує відчувати Україна дедалі більше постає важливість такого питання, як «фінансова безпека держави». Вітчизняна фінансова система в умовах воєнного стану зазнала значних деструктивних змін, поглибилася макроекономічна нестабільність, боргова залежність від зовнішніх кредиторів. Наявність значних кризових явищ та процесів у фінансовому секторі засвідчують диспропорції фінансової, валютної, грошово-кредитної, банківської та податкової систем, а також неспроможність держави вчасно реагувати на наявні та потенційні ризики й загрози, що потребує належної уваги до проблем функціонування національної економічної системи.

«Фінансова безпека» трактується досить по-різному.

Економіст Власюк О.С. вважає, що фінансова безпека – це захищеність інтересів держави у фінансовій сфері, зокрема такий стан бюджетної, податкової, грошово-кредитної, валютної систем, фондового ринку, фінансів банківського та реального секторів, детінізації економіки, який гарантує спроможність держави ефективно формувати і використовувати фінансові ресурси для забезпечення стійкого соціально-економічного розвитку [1, с. 34].

Досить повно характеризує зміст фінансової безпеки держави визначення вітчизняного вченого М.М. Єрмошенка, який визначає фінансову безпеку як стан фінансової сфери держави, що характеризується збалансованістю і якістю системної сукупності фінансових інструментів, технологій і послуг, стійкістю до внутрішніх і зовнішніх негативних чинників (загроз), здатністю цієї сфери забезпечувати захист національних фінансових інтересів, достатні обсяги фінансових ресурсів для всіх суб'єктів господарства та населення і в цілому – ефективне функціонування національної економічної системи і соціальний розвиток [2, с. 33].

Наявність значної кількості ризиків і загроз фінансового характеру, які чинять значний деструктивний вплив на сферу фінансово-економічних відносин, провокують зниження рівня фінансової, а відповідно і економічної безпеки держави. Загрозою фінансової безпеки держави є реальні та потенційні явища і чинники, які являють собою перепони щодо реалізації головних інтересів держави у фінансовій сфері. Також вони спричиняють неефективність функціонування фінансової системи. Виокремлюють чимало класифікаційних ознак загроз фінансовій безпеці держави, а саме: середовище виникнення, ступінь сформованості, тривалість, термін дії, ступінь небезпеки, масштаби впливу, об'єктивність зумовленості, безпосередність впливу, сфера походження та ймовірність реалізації. Відповідно до рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року» було визначено головні загрози у сфері фінансової безпеки. Ними являються:

– низький рівень бюджетної дисципліни, низька інституційна спроможність розпорядників бюджетних коштів розробляти плани діяльності більш як на 1 рік, обмежені зв'язки між бюджетним плануванням та пріоритетними напрямками розвитку держави;

– суттєвий обсяг дефіциту державного бюджету, що перевищує визначений Бюджетним кодексом «3» відсотки прогнозного номінального обсягу валового внутрішнього продукту України на відповідний рік, що за фактичної відсутності неборгових джерел його фінансування спричиняє зростання державного боргу та відповідного навантаження на державний бюджет;

- недостатній рівень фінансової інклюзії, недосконала застаріла система пенсійного забезпечення;
- невирішені питання активів та фінансових зобов'язань на тимчасово окупованих територіях;
- втрата доходів бюджету внаслідок поширених схем ухилення від оподаткування та розмивання бази оподаткування через низькоподаткові юрисдикції, непослідовність правового регулювання відносин у податковій сфері;
- недостатній розвиток довгострокового кредитування, значна частка непрацюючих кредитів у кредитному портфелі банків, у тому числі державного сектору, низький рівень ліквідності фондового ринку та захисту прав інвесторів поряд із недостатньою спроможністю регулятора протидіяти зловживанням на ринку [3].

З метою недопущення дестабілізації національної економіки і порушення стабільності та стійкості всієї фінансової системи необхідним є посилення фінансової політики держави через удосконалення механізмів забезпечення фінансової безпеки. Основними шляхами забезпечення фінансової безпеки держави є: вжиття головними розпорядниками коштів державного бюджету заходів щодо підвищення ефективності планування своєї діяльності відповідно до пріоритетних напрямів розвитку держави з урахуванням бюджетних показників на середньостроковий період, підвищення бюджетної дисципліни; поступове скорочення дефіциту державного бюджету; стимулювання банківського сектору спрямовувати кредитні кошти, насамперед, на розвиток реального сектору економіки; створення умов для збільшення залучення довгострокового фондування, розширення довгострокового та інвестиційного кредитування; зменшення рівня непрацюючих кредитів та підвищення стійкості банківської системи; активізація розвитку національного фондового ринку для забезпечення його ефективності та конкурентності; мінімізація ризиків інвестора через забезпечення ефективного захисту прав інвесторів на фондовому ринку; забезпечення зниження вартості позикових коштів для потреб держави; реформування українського страхового ринку через сприяння широкому впровадженню страхування життя, медичного та інших видів особистого страхування, законодавче посилення прав страхувальників; розвиток сфери публічних закупівель шляхом подальшого приведення системи публічних закупівель у відповідність із стандартами ЄС.

Фінансова безпека держави – основна умова здатності здійснювати самостійну фінансово-економічну політику у відповідності до національних інтересів. У загальному фінансова безпека держави полягає в здатності його органів: забезпечувати стійкість економічного розвитку держави; забезпечувати стійкість платіжнорозрахункової системи та основних фінансово-економічних параметрів; нейтралізувати вплив світових фінансових криз і навмисних дій світових структур на національну економічну та соціально-політичну систему; запобігати великомасштабній втечі капіталу за кордон, запобігати конфліктам між владою різних рівнів з приводу розподілу і використання ресурсів національної бюджетної системи; найбільш оптимально для економіки країни залучати і використовувати кошти іноземних запозичень; запобігати злочинам та адміністративним правопорушенням у фінансових правовідносинах.

Список використаних джерел

1. Власюк О.С., Актуальні проблеми фінансової безпеки України в умовах посткризової трансформації: монографія. Київ: НІСД. 2014. 432 с.
2. Єрмошенко М., Горячева К. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємництво: монографія. К.: НАУ. 2010. 232 с.
3. Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року: Указ Президента України від 11 сер. 2021 р. № 347/2021 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2021#Text>.